

Türkiye'deki Yazılı Basında Yargıtay ve Mafya İlişkisine Yönelik Haberler

Selda BULUT* - Levent YAYLAGÜL**

Giriş

Medya açısından toplumda meydana gelen belirli olaylar haber değeri taşırlar. Gazete ve televizyonlar her gün yüzlerce olayı ya da olguyu haber formatı içerisinde okuyuculara/izleyicilere ulaştırmaktadır. Türkiye'de 2004 yılı Temmuz ayında bir olay Türk medyasında günlerce yer buldu. Bu olay, Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın mafya lideri olduğu iddia edilen Alaattin Çakıcı ile bir takım mali ilişkileri olduğu yönündeki iddialara dayanıyordu. Normal şartlar altında karşı karşıya bulunan iki kurumdan insanlar nasıl olmuştu da yan yana gelmişti? Bu olay medya açısından haber değeri yüksek bir olaydı.

Peki Türk medyası bu olayı nasıl haber yapmıştır? Olayın o şekilde oluşmasını sağlayan endüstriyel yapılar ve dinamikler nelerdir? Bu iki temel soru bu makalenin temel araştırma sorularını oluşturmaktadır. Burada öncelikle haber medyasının yapısı ve işleyişi analiz edilmekte daha sonra da bu yapının ürünü olarak bu spesifik olaya ilişkin haberlerin nasıl sunulduğu araştırılmaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmada benimsenen yaklaşıma göre, medya kuruluşları birer kapitalist ekonomik organizasyondur. Bunların mülkiyet yapıları ve üretim ilişkileri bunların ürünlerinin doğasını ve nihai

*. Arş. Gör. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

** Yrd. Doç. Dr. Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

çıkıntının sonucunu belirler. Bu kuruluşlar emtia üretir. Ancak bu emtia özel bir emtiadır. Medya kuruluşları tarafından üretilen emtianın ne olduğu konusunda çeşitli tartışmalar yapılmıştır. Ana akım yaklaşım geleneği içerisinde medya kuruluşlarının ürettiği emtianın çeşitli program formatlarında hazırlanan 'iletiler', 'enformasyon', 'eğlence', 'haber', 'eğitim', 'anlamlar', 'görüntüler'dir. Frankfurt Okulu, A. Gramsci, L. Althusser, İngiliz Kültürel Çalışmalar Geleneği ve Yapısalcı Medya İncelemeleri'nde medyanın asıl ürettiğinin kapitalist sistemi birarada tutan ve varolan toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretmede toplumsal bir yapıştırıcı işlevi gören ideoloji üretimi olduğu düşüncesi egemendir. Oysa Dallas Smythe, bu idealist yaklaşımlara karşılık medyanın ürününün emtia formunun reklam verenlere satılan izleyiciler olduğunu iddia etmektedir. Smythe'ye (1977) göre, kapitalist sistemde insanların uyku dışındaki bütün zamanları iş zamanıdır. Bu zaman iş ve iş dışı zaman olarak örgütlenmişlerdir. İş zamanında işlikte kapitalist üretim ilişkileri çerçevesinde bir artı değer üretilir ve buna kapitalistler tarafından el konulur. Tekelci kapitalizmin bir buluşu olan kitle medyası aracılığıyla da iş dışı zaman yani emeğin yeniden üretim zamanı olan dinlenme zamanı da 'iş'in bir uzantısı haline getirilmiştir. Çünkü bu zaman dilimi (medya izleme) içerisinde işçiler tüketim malları üreticileri için pazar olma işlevini yerine getirirler, hem de emek gücünün üretiminde ve yeniden üretiminde çalışarak kapitalist üretime katkıda bulunurlar. Smythe'nin bu eleştirilerine karşı eleştiri geliştiren Murdock (1978) ve Garnham (1990), Smythe'nin medyanın asıl ürünün incelerken sadece izleyici emtiasını referans almasının medyanın ideolojik işlevini göz ardı ettiğini ima etmektedirler. İzleyici emtiasının üretimi medya üretiminin bir parçasıdır ve üretim sadece izleyici emtiasının üretimine indirgenemez. Kültürel malların üretim ve değişimini, reklam mekanizmasını, devletin bu süreçte oynadığı rolü ve medyanın üretimi ile sınıf mücadeleleri arasındaki ilişkiler dikkate alınmadığı iddia edilmiştir. Medyanın temel işlevi toplumsal düzeni ve yapısal eşitsizlikleri ve paketlenmiş ümitleri ve tutkuları meşrulaştırarak satmaktır (Murdock, 1978:113).

Bunlar doğrudan ideoloji ve kültürle bağlantılıdır. Burada sadece ekonomik faktörlerin kültürel üretimi biçimlendiren tek belirleyici olduğu iddia edilmemektedir. Ancak günümüz dünyasında medyanın mülkiyet yapısına bakıldığında bu kuruluşların pazar ve karar alma mekanizmaları açısından tekelci sınırlama ve kontrole maruz kaldıkları görülmektedir. Burada belirleyici unsur küresel ekonomik yapı ve dünya iş bölümü olmak üzere, devletin koyduğu yasal sınırlamalar ve

kurum olarak medyanın kendi örgütlenme biçiminin getirmiş olduğu sınırlamalar da belirleyici olmaktadır. Bunların başında da profesyonel ideolojiler ve pratikler gelmektedir. Bütün bunlar medyanın egemen kültürel kodlarının oluşmasını sağlamaktadır.

Buna göre, birer kültürel emtia olan haber çıktılarının anlaşılabilmesi için öncelikle kültürün örgütlenmesi, üretimi ve dağılımının, toplumsal zenginliklerin ve iktidarın eşitsiz dağılımı ve bunların üzerindeki kontrolün sembolik ortamın biçimlenmesine etkisi ortaya konulmalıdır (Grandi, 1983:56). Çünkü haberler, endüstriyel bir yapı tarafından seçilir, biçimlendirilir, üretilir ve dağıtılır. Bu sürece etki eden temel güçler ve çıkar grupları vardır. Haberleri yapanlar, haber şirketleri, haber kurumları, sponsorlar, reklam verenler, yönetimlerin düzenleyicileri organları, medya eleştirmenleri vs. Bu süreçte en önemli kuruluşlar örgütsel yapılardır. Haber yapımcıları ve onların temsil ettiği çıkar grupları haber sürecinde daha belirleyici bir konumdadırlar. Güç sahipleri ve kaynakları kontrol edenler içeriği belirlemektedirler. Güç ve iktidar sahipleri ile bu süreçte katılan çeşitli katılımcıların güç ilişkilerinin çeşitli varyasyonları bu sürecin çıktısını belirler. Haber yapımcıları devlet kaynaklarına dayanarak elde ettikleri çeşitli enformasyonlardan hangilerinin haber olmaya değer olduğuna karar verirler. Devlet kurumları aynı zamanda haber kaynaklarıdır. Çünkü devlet gücü nedeniyle bunların sundukları gerçekler daha güvenilir ve haber değerine sahip olarak değerlendirilir (Herman ve Chomsky, 1999:59). Haber örgütlerinin yapısı, gazetecilik metotları ve pratikleri önemli ölçüde tek tipleşmiştir. Haberlerin seçiminde çıkarların yanı sıra kültürel geçmiş ve siyasal tercihler de belirleyicidir.

Haber üretim sürecinde veya daha genel anlamda medya içeriklerinin son aşaması da bu haberlerin okuyucular/ izleyiciler tarafından alınmasıdır. Bu süreçte haberlerin okuyucuları/ tüketicileri haber kuruluşları, tarafından şartlandırıldıkları için bu süreç içerisinde aktif olarak yer almazlar. Ayrıca, finansal destek sağlansa dahi bir veya birkaç araştırmacının gazete dergi okuyucularına radyo dinleyicilerine ve televizyon izleyicilerine ulaşması zaman, mekan ve maliyet açılarından mümkün gözükmemektedir. Bunun dışında haberin ömrü oldukça kısadır. Bu sebeple haberleri tüketenlerle bu tüketimin onların doğrudan davranışları arasındaki birebir etkiyi görüşme yaparak da ortaya çıkarmak çok güçtür. Medya kuruluşları ticari amaçlarla belli izleyici kitlesi üzerinde araştırmalar yapabilmektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bağımsız araştırmaların zaman ve maliyet

açısından haberlerin tüketiciler üzerindeki etkilerini ortaya koymak oldukça güçtür. Bu sebeple bu çalışmada da sadece bu konuya ilişkin haberlerin medyada nasıl sunulduğu incelenmektedir.

Haber medyası, çeşitli siyasal iletişim içeriklerini taşır. Gündem kurma yaklaşımına göre, haber medyası, izleyicilerin hangi siyasal gündem hakkında düşüneceklerini belirler. Bu suretle izleyicilerin ön kabulleri medya tarafından inşa edilmiş olur. Gündemi kuranlar gazetecilerin kendileri değildir. Onlar sadece aracı konumdadırlar. Haber yapılırken siyasal analizler değersizleştirilir. İzleyicilerin dikkatleri maddi kaynaklar üzerinde yapılan toplumsal mücadelelerden, buna bağlı olan ırksal, bölgesel, ve sınıfsal çatışmalardan uzaklaştırılarak bireysel hikayelere, yönlendirilir (Gans, 1983).

Bu çalışmada medyanın kapitalist üretim sistemi içerisinde üretiminin sadece emtia üretimi değil, aynı zamanda kapitalist üretim biçiminin yeniden üretiminin bir parçası olduğu ve bu üretim için olası bilinç biçimlerinin üretimi anlamına geldiği düşüncesi egemendir. Bu bağlamda, yukarıda anılan olay çerçevesinde yazılı ve görsel basında yer alan konuya ilişkin haberler kodlar ve metinler açısından nitel olarak çözümlenmektedir.

Burada haber medyasının Yargıtay başkanı olayında ne söylediği, ön kabullerini ve değerlerin, toplumsal kurumların ve önemli meselelerin nasıl yansıtıldığını anlamak için nitel bir yöntem olan söylem analizi kullanılmaktadır. Bunun için yoğun tanımsal açıklamalar kullanılması kaçınılmaz olmaktadır. Edebiyat analistlerinin edebi metinlere uyguladıkları eleştirel çalışmalara benzer bir yaklaşım kabul edilmiştir. Bu yaklaşım Gramsci'nin hegemonya ve Althusser'in Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA) kavramsallaştırması çerçevesi içerisine yerleştirilmektedir. Buna göre, haber medyası, okul, kilise, sendikalar, siyasi partiler gibi toplumsal kontrol araçlarının bir bölümünü oluşturmaktadır. Bunlar ekonomik işlevlerinin yanı sıra ideoloji üretirler, Bu ideoloji varolan toplumsal düzeni meşrulaştırır. Sistemi yeniden üretmeye yarayan status quo'yu savunan düşünceler seti, değerler ve inançları içerir. Medya güçlü bir şekilde burjuva ideolojisinin hegemonyasının kurulmasına yardım eder (Rosengren, 1983:193).

Bu makalede benimsenen kuramsal çerçeveye göre, medyanın haberlerinin üretiminde bu etkinliğin içinde gerçekleştiği toplumsal yapı ve bağlamı belirleyicidir. Haber medyası, devlet, ekonomik kurumlar, aile, okul, kilise ve sendikalar gibi toplumsal kurumlardan soyutlanmadan onlarla ilişkileri içerisinde ele alınmalıdır. Kapitalist toplumlar, farklı toplumsal sınıflardan ve farklı çıkar

gruplarından oluşur. Haber medyasının toplumun ve toplumsal ilişkilerin yeniden üretiminde oynadığı ekonomik ve ideolojik role bakmak gerekir. Buna göre, kapitalist toplumlardaki ekonomik ve politik güçler ve üretim ilişkileri medyanın kurumsal yapısını ve içeriğini belirlemektedir. Medya kurumları ve bunların ürettikleri emtialar sosyo-ekonomik ve sosyo-politik çevrenin ve egemen ilişkilerin dışı vurumudur. Medya kurumları ve bunların ürettikleri mesajlar, ekonomi-politik sistemin parçalarıdır. Mevcut üretim ve mülkiyet ilişkileri bu kurumların doğasını ve içeriklerini belirler.

Medya kuruluşları ve bunların ürettikleri mesajlar, iktisadi ve siyasi gücün kullanımı için vazgeçilmezdir. İletişimin içeriklerini üreten medya kuruluşları ile devlet arasındaki ilişkiler de bu içeriğin belirlenmesinde etkilidir. Medya kuruluşları büyük holdinglerin elindedir. Bunlar kendi ekonomik ve siyasal sistem içersinde kendi çıkarlarını gerçekleştirirken devletin yapısal sınırları ve sınırlandırmaları ile de karşı karşıyadırlar. Devlet içerisindeki iktidar ilişkileri örgütsel ve kurumsal yapıların en önemli parçalarıdır. Bu yapısal belirleyicilerin şartlandığı medya mesajlarının içeriklerinin analiz edilmesi gerekmektedir. Sınıflı toplumlarda iktidar gücün yanı sıra rızaya dayalı olarak üretilir (Slack ve Allor, 1983:215). Böylece egemen sınıfın hegemonyasının kurularak toplumsal kontrolün sağlanmasında ve sürdürülmesinde devletin baskı aygıtları olan polis, mahkeme ve ordunun yanı sıra medyanın da parçası olduğu Devletin İdeolojik Aygıtları da ürettikleri mesajlar ve temsillerle egemen toplumsal ilişkileri anlamlandırır (Althusser, 1991). Bu sayede, bağımlı konumdaki insanlar egemen sınıfın kültürü tarafından belirlenen toplumsal ilişkileri nasıl anlamlandıracaklarını gösteren toplumsal pratiklerin neler olduğunu görürler. Hegemonyanın sağlanmasında medyanın toplumsal gerçekliği tanımlama ve yeniden üretme gücünün önemli bir işlevi vardır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada söylem analizi tekniği kullanılmıştır. Haber metinleri içerik açısından birer söylemdir. Haberin söyleminin oluşmasında haber kaynağı, haberin üretildiği kurumun ve toplumun ekonomi politikleri, haber profesyonelleri ve editoryal süreç belirleyici bir rol oynamaktadır. Haber ve buna bağlı olarak söylem belirli bir üretim sürecinin sonunda oluşmaktadır. Bunun sonucunda üretim sürecini

kontrol edenlerin de parçası olduğu egemen ideoloji üretilmektedir. Bu ideolojik unsurlar haber metnin düzenlenişi ile oluşurlar. Çünkü haber metinleri içerisinde belli egemen düşünceler, yaklaşımlar, anlatılar öne çıkarılır. Bunun sonucunda belli dünya görüşlerini taşıyan ideolojik ve kapalı bir metin ortaya çıkar.

Haber metinlerinde egemen söylemlerin nasıl kurulduğunu anlamak için haberde kullanılan dilin incelenmesi gerekir. Haber dilinde endüstriyel bir yapı içerisinde egemen olan belli kodlar ve profesyonel değerler kullanılır. Bu kodlar kullanılarak haber metinleri aracılığıyla egemen bir söylem biçimi geliştirilir. Haberlerin en önemli dilsel özelliği haber metinlerinin ister yazılı ister görsel-işitsel medya olsun gündelik yaşamda insanların kullandığı dili kullanmasıdır. Ancak bu gündelik dil, haber metinlerinin üretilmesi sürecinde farklı dilsel kullanım biçimlerine dönüştürülür. Örneğin her gazetenin veya televizyonun kendine özgü bir dili vardır. Bu dil aracılığıyla kendi okuyucu/izleyici kitlesine ulaşır. Bir gazete ele alındığında o gazetenin resimleri ve yazıları sayfaya yerleştirme biçimi, yazı karakterlerinin basıldığı puntunun büyüklüğü, kullanılan başlıklar, alt başlıklar ve ara yazılar, açıklama yazıları ile fotoğrafların sayfa üzerinde harmanlanması egemen söylemin oluşmasına katkıda bulunur. Görsel işitsel medya örneğine bakıldığında ise, kullanılan günlük dilin yanı sıra spikerin tonlaması, belirli kelimelere vurgu yapması, aktarılan olaya/olguya ilişkin görüntülü malzemenin kullanılması, bu görüntülü malzeme içerisinde kaynak olarak kullanılan kişilerin dili de egemen söylemin oluşturulmasına yönelik çabanın bir parçasıdır. Kısaca televizyon ve gazete haberlerinde egemen ideoloji bu kuruluşların ait oldukları endüstriyel yapı içerisinde profesyonel pratikler ve egemen norm ve kodlar yardımıyla oluşturulur.

Medya kuruluşları, belli profesyonel pratik, değer ve kodlar aracılığıyla haberleri oluştururken habere konu olan toplumsal gerçeği yeniden kurgularlar. Varolan bir durumu yeniden tanımlarlar. Toplumsal hayatta her gün binlerce olay meydana gelmektedir. Bunlardan ancak belli sayıda olay/olgu medya kuruluşları tarafından haber haline getirilip kamuoyuna duyurulmaktadır. Haber üretmek için varolan olaylar/olgular arasında belli seçimler yapılır. Bu seçme haber değeri olarak bilinen belli kıstaslara göre yapılmaktadır. Bu kıstaslardan birisi de toplumun ekonomik, siyasal ve yönetsel elitlerinin hayatlarının ve ilişkilerinin haber değerine sahip olmasıdır. Çünkü bu kişiler aynı zamanda başka toplumsal olaylar münasebetiyle de medya kuruluşları açısından haber kaynağı olma işlevini yerine getirirler. Toplumsal olay ve olguları medya açısından haber yapmaya değer bazı

kıstaslar vardır. Bunlar: Çatışma (Gerilim-sürpriz); Gelişme (zafer-başarı); Felaket (yenilgi-yıkım); Sonuçlar (toplum üzerinde etkisi bulunan); Yenilik (sıradışı, hatta ekstra sıra dışı); İnsanlara ilişkin merak (duygusal geçmiş); Zamanlılık (tazelik ve yenilik); Yakınlık (mekansal çekicilik)tir (DeFleur ve Dennis,1985:445).

Bunu göstermek için bu makalede gazete ve televizyon haberlerinde Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın Alaattin Çakıcı ile ilişkisi olduğu yönündeki haberlerin nasıl sunulduğu araştırılmaktadır. Bunun için olayın ilk duyulduğu 10 Temmuz 2004 ve olayın medyada haber olma açısından etkisini yitirdiği 20 Eylül 2004 tarihleri arasındaki tüm gazete ve televizyon haberleri taranmıştır. Burada gazetelerin sayfa düzeni ve televizyonun görsel kodları inceleme dışı bırakılmıştır. Sadece yazılı ve sözlü dil dikkate alınarak bu dil aracılığı ile haberlerin egemen söylemlerinin nasıl oluşturulduğu incelenmiştir.

İncelemede şu yöntem takip edilmiştir. Öncelikle bütün gazete ve televizyon haberleri yazılı metin haline getirilmiştir. Haberin oluşumunu sağlayan şekle ilişkin unsurlardan ziyade haber metni haber dili açısından ele alınmıştır. Haberin yapısını oluşturan cümlelerde kullanılan kelime ve sözcüklerin seçimi, birbirini takip eden cümleler arasındaki ilişkilerin nasıl kurulduğu, haberin okuyucuyu/izleyiciyi inandırmak için hangi yollara başvurduğu incelenmiştir. Burada sadece bu konuya ilişkin olayın haberler aracılığıyla kamuoyuna nasıl sunulduğu araştırılmıştır. Haberin okuyucular/izleyiciler tarafından nasıl alımlandığına bakılmamıştır.

Haberler incelenirken konuya ilişkin arka plan, habere ilişkin hikayenin kurgulanışı, bağlam ve olayda yer alan kişi ve kuruluşlara ilişkin bilgiler, olayın tanımlanması, haberin sonucu ve konuya ilişkin medya kuruluşlarının kendi yorumlarının ne olduğuna bakılmıştır. Temel inceleme, haberde yer alan kelime, cümle ve haberin bütününe nasıl olduğuyla sınırlandırılmıştır. Haber metninin içinde gerçekleştiği toplumsal bağlam çerçevesinde haberlerin egemen ideolojinin oluşturulmasında önemli bir yere sahip olması ve 2001 krizinin ardından Adalet ve Kalkınma Partisi'ni uzun yıllar süren koalisyon deneyimlerinden sonra çok güçlü bir şekilde mecliste çoğunluğu elde etmesi de haberlerde yeni sağ ideolojinin bir parçası olarak kanun ve düzene, devletin gücüne, doğru yoldan ayrılanların cezalandırılması gereğine vurgu yapıldığı varsayılmıştır. Olay doğrudan yargı ve mafya ilişkisi olmaktan çok kişiselleştirilmiştir. Kurumlara özellikle de devlete ilişkin kurumlara yönelik

herhangi bir eleştirinin yapıp yapılmadığı da önemlidir. Devlet kurumları pasif bir şekilde sunulurken kişi olarak faillerin aktif bir şekilde sunulması onlara yönelik bir suçlamanın oluşturulup oluşturulmadığını ortaya koymada önemlidir.

Burada haber metinlerinin analizinde Tuen A. Van Dijk (1994) tarafından geliştirilen haberler aracılığıyla medya söyleminin nasıl kurulduğu yönündeki incelemesindeki ayrımlarından yararlanılmıştır. Söylem analizi dilin kullanım biçimini ve işlevlerini inceler. Bunu yaparken haber metinlerinde kullanılan dil aracılığıyla eşitsizliğin ve tahakküm ilişkilerinin yer aldığı toplumsal sistemin nasıl yeniden üretildiğini ortaya çıkarmayı amaçlar. Söylem analizi aracılığıyla medya metinlerinin yapıları ve stratejileri ifşa edilir. Van Dijk burada haber söyleminin oluşturulmasında seçme kaynağı kullanımı, tekdüze haber temposu, haberdeki öykü başlığının seçimi, haberde yer alan aktörlerin nasıl sunulacağı ve onlar hakkında ne söyleneceği ve nasıl söyleneceğinin önemine dikkat çekmiştir.

Burada da belli bir olay çerçevesinde Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya ile Alaattin Çakıcı arasında geçen olayın haber haline getirilmesi vasıtasıyla egemen söylemin oluşturulmasında Van Dijk'in çalışmasında yaptığı ayırım kullanılmıştır. Burada kullanılan haber kaynaklarının ne olduğu, haber başlıkları ve haberde yer alan aktörlerin nasıl temsil edildiği ve onlar hakkında neler söylendiğine bakılmıştır.

Van Dijk haberin makro ve mikro yapıları arasında ayırım yapar. Makro yapı haber başlıkları, giriş, sonuç genel fikir verme işlevine sahiptir. Ana metinde esas olay, arka plan bilgileri bağlam ve yorumlar yer alır. En önemli bilgiler öncelikle verilerek okuyucuya neyin daha önemli olduğu bildirilmektedir. Mikro yapı sözcük seçimleri, söz diziminden oluşur. Van Dijk'a (1988) göre söylem analizinin ilkeleri haberin söz dizimi (sentaks), açılış ve kapanış söylemi, hikayenin kurulması, haber başlıkları, haberin bütünsel olarak anlamı, söylemin konusu, haberin retorisi yani haberin formüle edilmiş biçimi ve bağlamıyla oluşturulan ikna edici soyutlamaların toplumsal bağlama yerleştirilmesi ve kapanışla gerçekleştirilir.

Bell, van Dijk'in söylem analizini geliştirmiş olduğu sorularla ayrıntılandırmıştır. Bell (1991) tarafından kullanılan söylem analizinden de faydalanılmıştır. Bell'e göre haberlerin söylemlerinin ortaya konulabilmesi için şu aşamalar izlenmektedir; a) İnsanlara nasıl atıfta bulunuluyor? b) Bu

insanlar hangi toplumsal özelliklerle anılıyor? c) Bu insanlara karşı uygulanan dışlama, ayırım, baskı hangi araçlarla yapılıyor? d) Haberde yer alan argümanlar hangi bakış açısıyla sıralanıyor? e) Toplumsal aktörler nasıl değerlendiriliyor? f) Ne tip toplumsal pratiklere atıfta bulunuluyor?

Araştırmanın Bulguları

Medyada olayla ilgili haberler 1 Ağustos 2004 tarihinden itibaren yer almaya başlar. 27 Ekim 2004'den itibaren ise konunun medyanın gündeminden düştüğü söylenebilir. Yazılı basın olaya geniş yer ayırmıştır. *Hürriyet* 68, *Milliyet* 109, *Sabah* 86, *Radikal* 43, *Zaman* 40, *Akşam* 174, *Evrensel* 27 ve *Vatan* 23 haber vermiştir. Aynı dönemde ulusal çapta yayın yapan tüm televizyon kanallarının ana haber bültenleri taranmıştır. Olayla ilgili toplam 15 haber yapıldığı görülmüştür. Bunlardan *ATV*de 1, *TRT-7*de 3, *Kanal 7*de 3, *Kanal D*de 3 ve *NTV*de 5 haber yayınlanmıştır.

Olayın Arka Planı: Medyada Yargı-MİT-Çakıcı İlişkileri

Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın Bodrum yakınlarındaki kooperatif evinin inşaatının tamamlaması için müteahhit Hakkı Süha Şen ile anlaşması gelişmelerin başlangıcı olur. Özellikle Süha Şen'in Alaattin Çakıcı'nın arkadaşı olması ve MİT Dış Operasyonlar Daire Başkanı Kaşif Kozinoğlu'nun Yargıtay Başkanı Özkaya ile Alaattin Çakıcı hakkında görüşmelerine aracılık etmesi bundan sonra yaşanacak tartışmaların temelini oluşturur.

Görüşmede Kozinoğlu Özkaya'dan Çakıcı'nın yargılanmakta olduğu davanın erken bitmesi halinde Çakıcı'nın yurtdışına kaçabileceğini, Fransa'da yakalandığı dönemde bazı bilgileri Fransızlara vermediğini, bu bilgileri ve elindeki bazı kasetleri MİT'in alması gerektiğini söyler. Bu görüşmelerin medyada yer alması ile kamuoyunun dikkatleri başta Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya olmak üzere Yargı ve MİT üzerine çekilir.

Medyada yer alan Yargıtay Başkanı Özkaya ile ilgili haberleri üç önemli döneme ayırmak mümkündür.

İlk dönem, medyada Yargıtay Başkanı Özkaya'nın gündeme gelmesine neden olan olay, yani Özkaya'nın yaptırmakta olduğu villası ile ilgili gelişmeler. Bu haberlerde 'Yargı-Mit-Mafya/Çakıcı' kodlamasının ön plana çıktığı görülür.

İkinci dönem, Özkaya'nın sağlık nedenleri ile 27 Ağustos tarihinde rapor (20 günlük) alması ile ilgili gelişmeler ön plana çıkar.

6 Eylül'de Adli Yılın açılış töreninde Özkaya ile ilgili tartışmalar devam eder.

10 Eylül – Özkaya için ön soruşturma başlatılır. Soruşturma devam ederken, Özkaya 28 Eylül'de 20 günlük rapor alır.

15 Ekim- Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya hakkındaki ön soruşturma raporunu görüşen Yargıtay Başkanlık Divanı, cezai ve disiplin yönünden herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığına karar verir.

18 Ekim- Yargıtay Başkanı Özkaya göreve başlar.

Üçüncü dönem, 21 Ekim tarihinde toplanan Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun yayınladığı bildirisinin yansımaları. Bu bildiri medyada "muhtıra" olarak yorumlanır.

Milliyet'in Konuyu Gündeme Getirmesi

Milliyet'in 11 Ağustos tarihli sayısında yer alan "Hâkime villa rüşveti" başlıklı haberle gerek medyanın gerekse kamuoyunun dikkatlerinin Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya ve özellikle yargı organına çekildiği söylenebilir.

Milliyet'de "organize suç örgütü lideri Alaattin Çakıcı'nın" yurtdışına kaçışıyla ilgili soruşturma dosyasında yer alan iki yargı mensubunun, Yargıtay'da görev yaptığının anlaşıldığını, Karagömrük dosyasının Yargıtay'dan Çakıcı'nın istediği gibi çıkmasını sağlamak amacıyla bir müteahhidin devreye girdiğini ve bir Yargıtay üyesine villa alındığının saptandığını yazar. Ertesi gün söz konusu yargı mensubunun Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya olduğu belirtilir.

Yargıtay Başkanı'nın *Milliyet*'e yaptığı açıklamalara dayanarak gazete "MIT Dış Operasyonlar Daire Başkanı Kaşif Kozinoğlu'nun, organize suç örgütü lideri Alaattin Çakıcı'nın kaçmasına neden olan

davanın geç sonuçlandırılması için Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya ile görüştüğü" nün ortaya çıktığını yazar.

Özkaya ise, 13 Ağustos'ta bir basın açıklama yapma gereği duyar ve konuya doğrudan açıklık getirmeye çalışır. Özkaya'nın açıklamaları medyada geniş yer bulurken, MİT tarafından da açıklamalar yapılır.

Yine aynı tarihte *Milliyette* "Her şey villayla başladı" başlıklı haberde "Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya, villasının tadilatını yaptırmak isterken, müteahhit Hakkı Süha Şen ve MİT'çi Kaşif Kozinoğlu'nun telefonlarının dinlenmesine 'takıldı'" ifadesine yer verilir.

Yargıtay Başkanı Özkaya, medyaya yaptığı açıklamada Çakıcı ile bağlantılı olduğu iddia edilen MİT Dış Operasyonlar Daire Başkanı Kaşif Kozanoğlu'nun kendisinden MİT Müsteşarı Atasagun'un da bilgisi dahilinde randevu istediğini ve bunun üzerine görüşmenin gerçekleştiğini açıklar. MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun, Özkaya'yı yalanlar. 14 Ağustos tarihli *Hürriyette* "Davet Özkaya'dan" başlığı ile verilen haberde, MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'un, "Kaşif Kozinoğlu bana görüşme talebinin Yargıtay Başkanı'ndan geldiğini söyledi. Ben de gidip görüşmesine izin verdim. Ama, görüşmede Çakıcı konusunun gündeme gelmediğini söyledi" sözlerine yer verilir. Ayrıca Atasagun'un 17 Ağustos tarihli *Milliyette* yer alan "Yargıtay Başkanı doğru söylemiyor. Kozinoğlu bize Yargıtay'da Çakıcı dosyasını konuşmadığını söyledi"¹ sözleri Yargıtay Başkanı Özkaya'yı yalanlar niteliktedir.

Ardından, Atasagun'un "Yargıtay başkanı doğru söylemiyor" sözlerine karşılık Yargıtay'dan on üye Özkaya'ya destek verdiğini bildirir. Ayrıca, "Yargıtay, başkanın arkasında" (*Akşam*, 17.8.2004) başlıklı haberde soruşturma sonunda, Atasagun'a Yargıtay'ın olarak cevap verileceği kaydedilir.

Sonraki günlerde ise gazeteler MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'un açıklamalarına yer vermeye devam eder. Ardından *Radikal*'in "Atasagun: MİT'in adını bu işe karıştıranın işini bitiririm" manşetinin ardından konuya medyanın ilgisi yok denecek kadar azalır.

AKP hükümeti, bütün bu karmaşık fotoğrafa bakıp "olay yargıya intikal ettiği için bizim dışımızdadır" şeklinde bir tutum alır, çatışma halindeki MİT ile Yargıtay karşısında bir tür "tarafsızlığa" yönelir.

¹. "Özkaya ile MİT farklı konuşuyor" *Zaman*, 15.8.2004

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 3 Eylül tarihinde *ATV*'ye bu tutumunu şöyle gerekçelendirir: "Bu olay şu an yargıdadır. Bu nedenle 'Şu anda bizim dışımızdadır' ifadesini kullandık. Bu konuda tabii bir yargısız infaza gidemeyiz. Türkiye, kuvvetler ayrılığını benimsemiş, buna göre hareket eden bir ülkedir." Erdoğan'ın aynı mülakattaki "Konuyla ilgili olarak MİT Müsteşarı'ndan gerekli bilgileri aldım. Bu bilgiler çerçevesinde olayı izliyorum" şeklindeki sözleri, bir başka mülakatta "MİT de yıpranmamalı, yıpratılmamalı" diye konuşması, Atasagun'un kendisine verdiği bilgileri önemseydiğini de gösteriyor."

Yargıtay-MİT-Çakıcı ilişkilerine dair haberler, günlerce manşetlere çıktıktan sonra, medyada giderek daha az yer bulmamaya başlar. Özellikle bu haberleri başından bu yana takip eden ve manşetlerden indirmeyen Aydın Doğan Grubu gazetelerinin konuya olan ilgisi azalır. Ama, *Radikal*, *Milliyet* ve *Hürriyet* köşe yazarları konuyu gündemde tutmaya devam eder.

Özkaya Hakkında Soruşturma Açılması

Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in Yargıtay Başkanı Özkaya'yı ziyaretinin ertesi günü (27 Ağustos) Özkaya sağlık nedenleri ile (20 günlük) rapor alır. Bu dönemde Adli Yılın açılış törenlerine Özkaya'nın katılıp katılmayacağı gündeme gelir. Özkaya'nın raporlu oluşu için katılmadığı Adli Yıl açılış törenlerine medya yoğun ilgi gösterir.

Yargıtay Başkanı Özkaya'nın yerine Adli Yıl açılışını yapan Başkanvekili Kaban'ın, adaletin en küçük lekeyi bile kaldıramayacağına ilişkin sözleri birçok gazetede "Yargı leke kaldırmaz" başlığı altında verilir. Kaban ayrıca, "ne yazık ki son zamanlarda yazılı ve görsel basında, yargıya duyulan güvenin azaldığı haber ve yorumları sıkça yer almaktadır. Bunlara bazı kurum ve kuruluşlarca, yanlış veri ve donelere göre yaptırılan, doğruluk ve yansızlıkları kuşkuyla araştırma sonuçları da eklenmektedir." ifadesini kullanır. Kaban'ın konuşmasında öne çıkan diğer bir nokta ise uzun zamandır gündemde olan hakim ve savcıların "etik kuralları"na uymaları yönündeki hatırlatmasıdır.

Medyada Özkaya'nın bir an önce istifa etmesi gerektiği yönünde haberler yayınlanırken, 10 Eylül tarihinde Özkaya için ön soruşturma başlatılır. Soruşturma devam ederken, Özkaya 28 Eylül'de ikinci defa 20 günlük rapor alır.

15 Ekim tarihinde ise Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya hakkındaki ön soruşturma raporunu görüşen Yargıtay Başkanlık Divanı, cezai ve disiplin yönünden herhangi bir işlem yapılmasına gerek görmez. Bu gelişmenin ardından 18 Ekim tarihinde Yargıtay Başkanı Özkaya göreve başlar.

Özkaya'nın Göreve Dönmesi ve Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun Açıklaması

Ağustos sonunda sağlık nedenleri ile rapor alan Özkaya, 18 Ekim tarihinde göreve başlar. Ardından 21 Ekim'de Yargıtay Büyük Genel Kurulu toplanır ve bir bildiri yayınlanır.

Yargıtay'ın bu açıklaması medyada "muhtıra" olarak nitelendirilir. Özellikle köşe yazarları bu konu üzerinde dururlar. Hatta *Yeni Şafak*'tan Ahmet Kekeç "Bildirinin ismi manidar: 'Yargıtay Genel Kurulu'nun Bir Numaralı Bildirisi...' Demek ki bunun ikincisi, üçüncüsü, dördüncüsü de gelecek. İnsan kendini, 'Milli Güvenlik Konseyi'nin numaralandırılmış bildirilerine muhatap olduğu o netameli günlerde hissediyor." (26.10.2004) yorumunda bulunur.

21 Ekim tarihindeki Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun açıklaması Ertuğrul Özkök'e göre "Bildiri, içeriği ve üslubu bakımından tam anlamıyla bir 'yargı muhtırasıydı.'" Aslında diğer köşe yazarları da bu bildirinin bir "muhtıra" özelliği taşıdığı üzerinde hemfikirdir. Özkök'e göre "Artık statükonun son kalesi haline gelen küçük bir gazete dışında hiçbir gazete bu bildiriye manşetine taşımadı." (*Hürriyet*, 26.10.2004) Burada 'statükonun son kalesi' olarak nitelenen gazete ise *Cumhuriyet*'tir.

Cumhuriyet'te 'Davam yargının onuru' başlığı ile verilen haberde, Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın çağrısıyla toplanan Büyük Genel Kurul'da yargıya yönelik saldırıların hedefinin "yargının şekillendirilmesi" amacını taşıdığı vurgulandığı belirtilir.

Tarihinde ilk kez böyle bir bildiri yayınlayan Yargıtay için Ertuğrul Özkök, "Bu bildiri, içeriği ve üslubu bakımından çoğu gazeteciye 'inandırıcı' gelmedi.

Dozu ayarlanamamış tek yanlı bir kurumsal savunma olarak görüldü." ifadesini kullanır. (*Hürriyet*, 26.10.2004).

1. Televizyon ve Gazete Haberlerinin (Makro ve Mikro Yapılarının) Çözümlemesi

a. Haber Başlıkları

Gazeteler haber başlıklarını olayı özetler nitelikte oluşturmaktadır. Buna göre Yargıtay Başkanı Özkaya ve müteahhit Şen arasında geçen konuşmalar ve Çakıcı ile olan bağlantı çarpıcı bir şekilde sunulmaktadır.

Gazete, olayı hikaye şeklinde kurgulamıştır. "Hakime villa rüşveti" başlığı ile olaya dikkat çekilmektedir. Daha sonra da olay detaylı bir şekilde geliştirilerek; sonuç bölümünde de asıl vermek istediği mesajı iletmektedir.

Başlıklarda doğrudan olayın aktörlerine vurgu yapılmaktadır. Bu şekilde, olayı toplumsal boyutundan uzaklaştırıp bireysel bir çerçeveye yerleştirmektedir. "Hakime villa rüşveti", "Mit'çi Başkana gitmiş" ve "Villanın harcı Çakıcı'dan" başlıklarında olayın tarafları olarak Hakim, Mit'çi ve Çakıcı'ya vurgu yapılmaktadır. Marksizm bireyi ve bireyciliği kapitalist ideolojinin merkezi değeri olarak görür. Buna göre, bireylerin tarihin ve toplumun merkezine yerleştirilir ve durum tarihsel ve toplumsal bağlarından kopararak her türlü olay ve olguyu bireylerin akılcı davranışlarına ve eylemlerine indirgenir. Böylece gazete haberi bireycilik yolu ile kapitalist ideolojiyi yeniden üretir (Turner, 1990:27).

Gazeteyi eline alan okuyucu haberde anlatılan olayla ilgili genel bir bakış edinmektedir. Çarpıcı olan bu başlıklar aracılığıyla okuyucu haberin içine çekilmekte ve daha sonra haberin detayları verilmektedir.

"Hâkime villa rüşveti" (Milliyet, 11.8.2004),

"MIT'çi, Başkan'a gitmiş" (Milliyet, 12.8.2004),

"MIT'in Yargıtay'la ne işi olabilir ki!" (Radikal, 13.08.2004),

"MIT'in Yargıtay'daki kulisi Çakıcı'yı kurtarmak içinmiş" (Radikal, 14.08.2004),

"Çakıcı'ya Özkaya tüyosu: Tutuklanır" (Radikal, 20.08.2004),

"Villanın harcı Çakıcı'dan" (Milliyet, 20.08.2004),

Olayın ortaya çıktığı günlerde Hakim-Mit'çi-Çakıcı arasındaki ilişki şeklinde habere dikkat çekilirken daha sonraki günlerde olayın tarafları isimleriyle anılarak, olayın ayrıntılı bir şekilde üzerine gidildiği görülmektedir. İlk günlerde, bir olayı kamuoyuna duyurma görüntüsünde olan medya, sonraki günlerde olayın aktörleriyle ilgili normatif değerlendirmelerde bulunmaya başlamıştır. Bunu yaparken öncelikle durumu tanımlamış, daha sonra da ne yapılması gerektiğini belirterek soruna bir çözüm sunmuştur.

"Özkaya 'etik kuralları' unuttu" (Milliyet, 22.8.2004),

"Hükümet, 'Söz yargının' dedi" (Milliyet, 24.8.2004),

"Özkaya istifa etmeli" (Radikal, 22.8.2004),

Olayın gelişiminin son aşamasında ise olay tamamen kişisel bir çerçevede duygusal bağlar kuran başlıklarla sunulmaktadır. Olay daha sansasyonel bir şekilde ve detaya inilerek okuyucunun dikkati çekilmektedir.

"Süha'yı piyon yaptılar" (Vatan, 22.8.2004),

"İşte Çakıcı'nın 'altı ay' siparişi" (Vatan, 20.8.2004),

"Bu lekeyi temizleyin" (Akşam, 20.8.2004),

"Başkan Özkaya raporla çark etti" (Akşam, 28.8.2004),

"Skandal kalbini yordu rapor aldı" (Vatan, 28.8.2004).

b. Haberin Girişi

Olayla ilgili önemli bilgilerin verildiği haber girişinde olayın özeti, ana olay ve haber metnini ana teması ve olaya ilişkin gazetenin bakışı verilmektedir (Özer, 2000:84). Ne olduğu, olayın aktörleri ve aktörler arasındaki ilişki ortaya konulmaktadır. Böylece okuyucu haberin tamamını okumadan olayla ilgili genel bir düşünce edinmektedir.

“MİT Dış Operasyonlar Daire Başkanı Kaşif Kozinoğlu'nun, organize suç örgütü lideri Alaattin Çakıcı'nın kaçmasına neden olan davanın geç sonuçlandırılması için Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya ile görüştüğü ortaya çıktı.” (Milliyet, 12.8.2004).

Bazı değer yargılarının yer aldığı haber girişinde Alaattin Çakıcı “organize suç örgütü lideri” olarak tanımlanmaktadır. “Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın adının geçmesiyle ilgili gelişmeler” şeklindeki ifade ile Çakıcı ile isminin aynı dosyada geçmemesi gerektiğine vurgu yapılarak bir değer yargısı üretilmektedir. “... yer altı dünyası ile MİT ve Yüksek Yargı arasındaki ilişkiyi” ifadesi ile yine olan bir durumdan hareket ederek olmaması gerekene yönelik bir çıkarımda bulunmaktadır. Sonra ise Yargıtay Birinci Başkan Vekili Mater Kaban'ın konuşması aynen alınarak, yine olması gerek yönünde bir değer yargısı bildirilmektedir.

“Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın adının organize suç örgütü lideri Alaattin Çakıcı hakkında İstanbul Başsavcılığı'nca yürütülen soruşturma dosyasında geçmesiyle ilgili gelişmeler yeni boyut kazandı.” (Milliyet, 13.8.2004),

“Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Deniz Baykal yer altı dünyası ile MİT ve Yüksek Yargı arasındaki ilişkiyi değerlendirdi.” (NTV, 20.8.2004 Ana Haber),

“Yargıtay Birinci Başkan Vekili Mater Kaban, yargı mensuplarının saygınlıklarına ve onurlarına yakışır bir şekilde görev yapmaları gerektiğini vurgulayarak, ‘Çünkü adalet en küçük bir lekeyi bile kaldıramayacak kadar kutsal bir değerdir.’ dedi.” (Zaman, 07.9.2004)

Gazete haberlerindeki bu değer yargılarına ve tanımlamalara karşın, televizyon haberlerinde daha genel ve daha dolaylı bir dil kullanılarak haberin sunuşu yumuşatılmıştır. Bunda da televizyon kanallarının RTÜK tarafından denetlenmesi önemli bir etken olduğu söylenebilir.

“Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın Alaattin Çakıcı ile ilgili davanın sürüncemede kalması için MİT mensupları ile görüştüğü iddiaları ortaya atılmıştı.” (Kanal D, 13.8.2004 Ana Haber),

“Yargıtay-Mit-Çakıcı üçgenindeki iddialar yüzünden zor günler yaşayan Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'ya Cumhurbaşkanı'dan mesai arkadaşlarına dek kibarca ‘Adli Yıl Açılışına katılma’ çağrılarını geliyordu.” (Kanal D, 27.8.2004 Ana Haber).

c. Olayın ve Kişilerin Sunuluşu

Habere konu olan olay, Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın yazlık evinin inşaatını tamamlamak için anlaştığı müteahhit Hakkı Süha Şen'in Alaattin Çakıcı ile tanış olması ve MİT Dış Operasyonlar Daire Başkanı Kaşif Kozinoğlu'nun Alaattin Çakıcı'nın durumu ile ilgili bilgi almak ve bazı ricalarda bulunmak için müteahhit aracılığıyla Yargıtay Başkanı ile temasa geçmesidir. Bu olayın duyulmasıyla Yargıtay Başkanı Özkaya'nın evinin Alaattin Çakıcı tarafından mı yaptırılıyor? sorusunun gündeme getirilmesine sebep olmuştur. Haberde Alaattin Çakıcı "organize suç örgütü lideri" olarak tanımlanarak bir taraftan eleştirilmekte bir taraftan da "organize" ve "lider" tanımlamalarıyla da kendisine olumlu bir nitelik atfedilmektedir. "İki yargı mensubu" derken kişilerin kendi isimlerinden ziyade kurumlarının ismi ile anılmaktadır. Olayın diğer tarafı olan müteahhitte isminden ziyade mesleği ile anılmakta. "... müteahhittin devreye girdiği" ifadesinde olduğu gibi müteahhidin iş bitiricilik vasfı ön plana çıkarılmaktadır. "Bir yargıtay üyesine villa alındığı" ifadesinde olduğu gibi yargıtay üyesi pasif bir konumda gösterilirken olayın asıl failinin organize suç örgütü olarak tarif edilen yapılanmaya belirleyicilik ve güç atfedildiği görülmektedir.

"Organize suç örgütü lideri Alaattin Çakıcı'nın yurtdışına kaçışıyla ilgili soruşturma dosyasında yer alan 2 yargı mensubunun, Yargıtay'da görev yaptığı ortaya çıktı. Karagömrük dosyasının Yargıtay'dan Çakıcı'nın istediği gibi çıkmasını sağlamak amacıyla bir müteahhidin devreye girdiği ve bir Yargıtay üyesine villa alındığı tespit edildi." (Milliyet, 11.8.2004).

d. Olayların Bağlamı ve Arka Planı

Bu olayda MİT mensubu olan kişinin Alaattin Çakıcı'nın adamı olduğu iddia edilen müteahhittin vasıtasıyla Yargıtay Başkanıyla görüşmesi ve O'ndan durum hakkında bilgi alması; asıl soruşturulması gerekenin Alaattin Çakıcı ile MİT mensubu arasındaki ilişkinin niteliği olması gerektiğinin düşüncesini uyandırmaktadır. Buna karşın basın olayı haber yapış biçimi tamamen organize suç örgütü liderine villa rüşveti karşılığında bilgi sızdırılması çerçevesine sıkıştırılmıştır. Son yıllarda tartışılmakta olan Devlet-Mafya ilişkine yönelik bir ima dahi yer almamaktadır. Bu olay da müteahhit doğrudan Yargıtay Başkanından bilgi alıp organize suç liderine ulaştırmamıştır. Davanın akıbetini takip eden MİT görevlisidir. MİT görevlisi aldığı bu bilgiyi devlet adına ve onun çıkarları

doğrultusunda mı almıştır, yoksa basın tarafından organize suç örgütü lideri olarak tanımlanan şahısa yardımcı olmak amacıyla mı bu bilgilere ulaştığı yönünde herhangi bir ard alan ve bağlam bilgisi verilmeyerek, olayın eksik sunumuna sebep olmuştur. Burada belki MİT'in niteliğinden dolayı medya kuruluşları bu kurumu haberlere dahil etmek istemediği söylenebilir.

Olayın bütününe bakıldığında Yargıtay Başkanı Özkaya'nın ikincil bir konumda yer alması gerekirken olayın asıl kahramanı konumuna çıkarılmıştır. Çünkü organize suç örgütü lideri olarak tanımlanan şahıs MİT mensubu aracılığıyla Yargıtay Başkanına ulaşmıştır. Bu ilişki de Yargıtay Başkanı'na gerçek anlamda rüşvet mi verildiği, yoksa Yargıtay Başkanı'nın bu bilgileri sohbet esnasında herhangi bir sakınca görmeden devlet görevlisi olduğunu düşündüğü bir şahsa mı ilettiği ortaya konulmamaktadır. Süreç içerisinde olayın asıl kahramanı olması gereken MİT ve Çakıcı ilişkisinin yerini Yargıtay Başkanı ile organize suç örgütü lideri ilişkisi almaktadır.

e. Haberlerin Kaynakları

Medya haberlerinin oluşturulmasında kaynağa başvurma haberin inandırıcılığını arttıran temel bir unsurdur. Onun için gazeteciler haberleri oluştururken, belli kurum, kuruluş ya da kişilere haber kaynağı olarak başvururlar. Söz konusu olay da, haberlerde belli kaynaklar kullanılmaktadır. Bunlar arasında kamu görevlileri ön plandadırlar. Medya düzenli ve güvenilir haber kaynaklarına muhtaçtır. Bunun için resmi kaynaklar yani devlet kurumları ve görevlileri medyanın en çok başvurduğu kaynaklardır. Bunlar saygınlıkları ve inanılabilirlikleri sayesinde medya açısından haberi inandırıcı kılar. Resmi kurum ve kişilere dayanılarak verilen haberlerin nesnel olduğu varsayılır. Bunlar ayrıca haberin araştırma ve doğrulama maliyetlerini de azaltmaktadır. Herman ve Chomsky'e (1999:72) göre, devlet görevlileri aynı zamanda alanında uzman olarak da kabul edilerek haberlere nesnellik atfedilmesini kolaylaştırır. Haber kaynakları da okuyucu/izleyiciye ulaşmak için medyayı kullanır.

"MİT - YARGITAY - ÇAKICI: Konu yargı sürecinde. Yargıtay Başsavcılığı'nın yaptığı çalışmalar var. Başbakan sadece yasama ve yürütme alanında üzerine düşeni yerine getirir. Kuvvetler ayrılığını benimsedik. Parti başkanları bunu anlayamamış. Yargıya ait bölüm bizim dışımızda yürümektedir. Yargısız bir infaza gidemeyiz. MİT müsteşarından aldığım bilgiler doğrultusunda olayı izliyorum.

Kalkıp da herhangi bir müdahaleye girmenin anlamı yok. Gerekirse atacağımız adımları çekinmeden atarız.” (Milliyet, 4.9.2004)

“Çiçek, Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın hukukun üstünlüğüne inanan, buna hep vurgu yapan bir kişi olduğunu vurgulayarak, “Sayın Yargıtay Başkanı, vev ki yargı ile ilgili olsa dahi bir hukukçu ve yüksek yargıç sorumluluğu ile gereğini tayin ve takdir edecek olan saygın bir kişidir. O nedenle konuların, iddiaların, olayların, bu nezaket ve inanç içerisinde kamuoyunca değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum” dedi.” (Hürriyet, 12.8.2004)

“Gül, Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın ‘Siyaset Yargıyı yıpratıyor.’ şeklindeki açıklamalarına ‘Adaletin işine karıştığımız yok. Kuvvetler ayrılığına ve hukukun bir gün herkese lazım olacağına inanıyoruz. Ama her kurum olduğu gibi o kurumda tartışılabilir.’ diye değerlendirdi.” (TRT 1, 23.10.2004 Ana Haber),

“Yargıda son günlerde yaşanan gelişmeler Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Deniz Baykal'ın da gündemindi. Baykal konuyu ‘Türkiye’de yaşanan yozlaşma bütün devlet kurumlarında olduğu gibi kendini yargıda da hissettirdi.’ Sözleriyle değerlendirdi.” (TRT 1, 23.12.2004),

“Erdoğan'ın suskun kalması hayret verici' CHP Grup Başkanvekili Kemal Anadol, Çakıcı olayına adı karışan MİT konusunda Başbakan Tayyip Erdoğan ve iktidarın sessiz kalmasının hayret verici olduğunu söyledi.” (Akşam, 20.8.2004),

“İbrahim Hakkı Aşkar (AKP): Yargının üzerindeki şaibe kaldırılmalı. İddialar ve olaylar netleşinceye kadar Yargıtay Başkanı'nın görevinden ayrılmasında fayda var. Soruşturmanın selameti açısından da Özkaya ayrılmalı.” (Milliyet, 20.8.2004)

“Yargıtay Genel Kurulu toplantısında konuşan Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya, kendi şahsında Yargıtay'ın yıpratılmak istendiğini belirterek Yargıtay'a sahip çıkılmasını istedi.” (Zaman, 22.10.2004).

f. Haberlerin Dili ve Kelime Seçimleri

Dil ve onu oluşturan kelimeler, nesnel değildir. Her kelime/ işaret belli bir dünya görüşünü, çıkarı dile getirir. Her sözcük belli bir ideolojik grubun tercihlerini ve vurgularını dışa vurur. Bunun için dil

de toplumsal sınıfların egemenlik için mücadele ettikleri bir alandır. Haberler de belli bir elit grubun düşüncelerinin ve dünya görüşlerini yansıtmaktadır. Bu yaklaşım haber metinlerine uygulandığında haberlerin konu olan olay ya da olguları nasıl anlattığıdır. Haberlerin okuyucu/izleyiciyi ikna etmek için nelere başvurduğu ve onları nasıl kullandığıdır.

İncelenen haberler çerçevesinde yasa ve düzen çerçevesinde devleti, düzeni ve onun koruyucusu olan polisi ve kurumları meşrulaştırmaktadır. Polis ya da devlet kurumları pasif ve sorumsuz bir konuma yerleştirilir. Haberlerin inandırıcılığını artırmak için başbakan, bakanlar, milletvekilleri, CHP lideri ve olayın aktörlerinin kendi açıklamalarından da alıntılar yapıldığı görülmüştür.

Haberde yer alan kişiler aktif eyleyenler olarak tanımlanırken devlet kurumları pasif bir şekilde sunulmaktadır. Böylece suç ve suçluluk bireyselleştirilirken bunların dışında kalanlara ve kamuoyuna uzlaşmsal bir şekilde atıfta bulunulmaktadır. Amaç kanun ve düzenin korunmasıdır. Bu konuda tartışmasız bir uyluşım olduğu düşüncesi egemen kılınmaktadır. Suç işleyenlerin cezalandırılması ile 'kanun ve düzen' işlemeye devam edecektir.

Haber metinleri oluşturulurken, gazetelerin ideolojik yönelimleri doğrultusunda belli kelime ve kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramlar gazetenin yaklaşımının dışı vurulduğu anahtar sözcüklerdir. Bunlar aracılığıyla gazete söylemini oluşturmakta ve olayı okuyucularına o çerçevede yansıtmaktadır.

Tüm gazete ve televizyon haberlerinde belirli kelime ve cümle yapıları kullanılmıştır. Bu durum da bir bütün olarak medya endüstrisinde egemen bir habercilik rutin ve pratiğinin olduğunun göstergesidir. Bu sözcükler kanun dışı bir duruma vurgu yapmaktadır (örneğin, rüşvet, skandal, organize suç örgütü lideri, vs). Bu kavramların nitelediği kişiler ise kanun dışı/sapkın olarak gösterilmektedir. Böylece gazete ve televizyonlar bu kavramlar çerçevesinde yorum yapmıyormuş, nesnel bir durumu tanımlıyormuş gibi haber metnini oluşturmaktadırlar. Haber metinlerinde olayda yer alan kişilerin açıklamalarına da yer verilerek medyanın tarafsız davrandığı düşüncesi uyandırılmaktadır. Hükümet adına açıklama yapan başbakanın olayın yargı sürecinde olduğu gerekçesiyle yorum yapmaktan kaçınması 'kuvvetler ayrılığı' ilkesini yani 'kanun ve düzen' ideolojisini yeniden üretmektedir.

"...organize suç örgütü lideri Alaattin Çakıcı" (*Milliyet*, 17.8.2004), "Dosyadaki yeni skandal" (*Milliyet*, 21.8.2004), "MİT-Yargıtay-Çakıcı üçgeninde gelişen skandal ..." (*Kanal 7*, 25.8.2004, Ana Haber), "...Yargıtay-MİT-Çakıcı ilişkisiyle...." (*Zaman*, 20.10.2004).

Sonuç ve Değerlendirme

Özellikle 1980'lerden itibaren Türkiye'de uygulanmaya başlanan neo-liberal politikalarla ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel ve ahlaki alanda yaşanan yozlaşma; rüşvet ve adam kayırma kültürünün egemen olmaya başlaması ve devlet içerisinde mafyanın etkin hale geldiği görülmektedir. Kamuoyunda "Susurluk Skandalı" (3 Kasım 1996) olarak adlandırılan olay ve sonrasında yaşanan gelişmeler; "Siyasetçi-polis-mafya" ilişkisini gündeme getirmiş. "Temiz toplum, temiz siyaset" anlayışını savunanların "Milat" olarak kabul edilen bu olaydan sonra Neşter-2 operasyonu, Çakıcı skandalı, Peker olayı gibi pek çok gelişme meydana gelmiştir.

Medya ise bu tür olaylarda dönemin siyasal iktidarı ile olan ilişkilerine de bağlı olarak zaman zaman değişen bir politika izlemiştir. Kimi zaman dönemin hükümetlerinin (DYP de olduğu gibi) bu ilişkilerin içinde oldukları yönünde yayınlar yapılmıştır. Kimi zaman da siyasal iktidarı desteklemiştir. Bu çalışmanın konusu olan olayda ise medyanın yine benzer bir tutum takındığı görülmüştür.

Burada Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya ile 'organize suç örgütü lideri' Alaattin Çakıcı arasındaki ilişkinin kanun dışı olduğu ve buna karşılık Yargıtay Başkanı'nın istifa etmesi gerektiği düşüncesi izleyiciye/okuyucuya aktarılmıştır. Medya, Yargıtay Başkanı'nı doğrudan hedef alan bir yayın politikası izlemiş ve meydana gelen olayda tek sorumlu olarak gösterilmiştir. Bir yandan Yargıtay devleti simgeleyen bir güç olarak görülmesine karşın hiçbir zaman medya için eleştiri odağı olmamaktadır. Burada olay, bireysel suç/etik dışı davranış kalıbı içerisine sıkıştırılmaktadır. Bu olay bağlamından soyutlanmakta ve bu ilişkiyi belirleyen ekonomik ve siyasal gelişmeler görmezlikten gelinmektedir. Yargıtay Başkanı'nın görevden ayrılması ise tüm bu sorunların bir çözümü olarak gösterilmektedir.

Özellikle “sağ basın” Yargıtay Başkanı Özkaya ile ilgili yapılan eleştirilere geniş yer vermiş ve bir anlamda dikkatlerin Yargıtay üzerine yoğunlaşmasını sağlamıştır. Yargıtay Genel Kurulu’nun açıklaması ise şiddetli eleştirilere neden olmuştur. Bu konu tüm gazetelerin köşe yazılarında tartışma konusu edilmiş. Ve doğrudan yargıtayı hedef alan yayınlar yapılmıştır. Yargıtay’ın yayınladığı bildirisinin köşe yazarları tarafından “muhtıra” olarak nitelenmesi bir yana, bu bildiri ile Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya’ya sahip çıkılmasını eleştirmiştir. Aynı zamanda sağ basın “yargı”nın bu bildiriyle tartışmalı hale geldiğini savunmuştur.

Oysa medya başta arka plan ve olayın bağlamına ilişkin bilgilere yer vermesinin yanında özellikle MİT tarafını başından itibaren yokmuş gibi göstermekte ve haberi klişe ve tipleştirmeler aracılığıyla olayı anlamlandırmaya itmektedir. ‘Skandal, organize suç örgütü lideri, rüşvet, adalet, leke’ gibi kavramsallaştırmalara başvurularak olaylar kişiselleştirilmiş ve kişilere ait sıfatlarla olay tanımlanmıştır. MİT ve onun işleyişi ve görevleri ile ilgili bir tartışmanın yapılmadığı medyada mafya ile MİT arasındaki ilişkinin niteliği üzerine de gidilmemektedir. Olayın taraflarından biri olan MİT ve onun görevlileri ve aynı zamanda Alaattin Çakıcı ile olan ilişki medyanın gündemini oluşturmamaktadır.

Kaynakça

- Althusser, L. (1991). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Çevirenler: Yusuf Alp ve Mahmut Özışık. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bell, A. (1991). *The Language of the News Media*, Oxford: Blackwell.
- DeFleur, Melvin L. And Everette E. Dennis (1985). *Understanding Mass Communication*. 2nd Edition. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Golding, P. and G. Murdock (1979). “Ideology and the Mass Media, The Question of Determinant.” (in) *Ideology and Cultural Production*.(Eds.): M. Barret, P. Corrigan, A. Kuhn and J. Wolff. London: Croom Helm.
- Gans, Herbert J., (1983) “News Media, News Policy, and Democracy Research for the Future” *Journal of Communication*. (Summer). p.174-184.

- Garnham, N. (1990). *Capitalism and Communication: Global Culture and the Economics of Information*. London: Sage.
- Grandi, R. (1983). "The Limitations of the Sociological Approach: Alternatives from Italian Communications Research". *Journal of Communication*. Summer. p. 53-58
- Herman, Edward S. ve N. Chomsky (1999). *Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir*. 2. Baskı. Çev: Berfu Akyoldaş, vd. İstanbul: Minerva Yayınları.
- Murdock, Graham (1978). "Blindspot About Western Marxism: A Reply to Dallas Smythe" . *Canadian Journal of Political and Social Theory*. Vol: 2. No:2. (Spring-Summer). p.109-119.
- Özer, Ömer, (2000). "Haberde Egemen Söylemin Yeniden Üretimi", *Kültür ve İletişim* 3 (2), Yaz, s:75-97.
- Rosengren, K. E., (1983). "Communication Research: One Paradigm or Four?". *Journal of Communication*. (Summer). p.185-207.
- Slack, J. D. and Allor, M. (1983). "The Political and Epistemological Constituents of Critical Communication Research". *Journal of Communication*. (Summer). p.208-218.
- Smythe, Dallas (1977). "Communications: Blindspot of Western Marxism". *Canadian Journal of Political and Social Theory*. Vol: 1. No:3. (Fall) .(p.1-27).
- Turner, Graeme (1990). *British Cultural Studies An Introduction*. Boston: Unwin Hyman.
- Van Dijk, Tuen A. (1994). "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları" . *Medya, İktidar, İdeoloji* (içinde). Çev. ve Der. Mehmet Küçük. Ankara:Ark Yayınevi. (s: 271-327)
- Van Dijk, Tuen A. (1988). *News as Discourse*. Hillsdale, New Jersey, London: Lawrance Erlbaum, Associates Publishers.

Özet

Medya her gün çok sayıda olayı ya da olguyu haber formatında okuyucuya/izleyiciye duyurmakta ve bu süreçte farklı haber kaynakları kullanmaktadır. Medyanın en önemli haber kaynaklarından biri de devlet kurumlarıdır. Bu kurumlar ve o kurumların temsilcileri ile ilgili haberler ise medya kuruluşlarının siyasal iktidarla olan ilişkilerine göre şekillenir.

Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya ve “mafya lideri” Alaattin Çakıcı arasındaki ilişki ile ilgili haberlerden sonra, medya-siyaset-yargı ilişkileri tekrar gündeme gelmiştir. Genel olarak, medya devlet kurumlarının ve temsilcilerinin söylemlerine pozitif yaklaşmakla birlikte bu olayda medya doğrudan Yargıtay Başkanı’na karşı bir tutum sergilemiştir. Diğer yandan medya doğrudan mafyayı hedef alan yayınlar yapmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Yargıtay, medya, mafya, mülkiyet, ideoloji, söylem, sermaye, siyasal iktidar.

Abstract

Everyday media reports a lot of events as news to its readers/audiences and in this process it uses different sources. One of the most important source of media is state institutions. As a result of this, news is formed about these institutions and its representative according to the relationship of media institutions and political power.

After the news about the relation between The Head of Supreme Court of Appeal Eraslan Özkaya and the leader of mafia Alaattin Çakıcı, the partnership of Media-Mafia-Judgement was on the agenda of Turkish press once more. Although media prefers to use discourse of state institutions and its representatives positively in general, in this event, media was against to The Head of Supreme Court of Appeal. Beside “the leader of mafia” Alaattin Çakıcı was not seen as a “target”.

Key Words: Supreme Court of Appeal, media, mafia, ownership, ideology, discourse, kapital, political power.